

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Lenky Krupičkové a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a Mgr. Lukáše Pišvejce v právní věci žalobce: **Z. D.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. 7. 2025, č. j. 17 Ad 26/2024-78,

t a k t o :

Návrh žalované na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti **s e z a m í t á .**

O d ů v o d n ě n í :

[1] Dvěma rozhodnutími ze dne 4. 12. 2018 zamítla žalovaná žádost žalobce ze dne 25. 6. 2018 o zvýšení starobního důchodu. Konstatovala nesplnění podmínek v § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „ZDP“) a v § 76a ZDP. Důchodový věk žalobce nebyl stanoven ani podle § 74a odst. 1 ZDP, ani podle § 76 odst. 1 ZDP. Současně žalobce nezískal alespoň 15 let zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (popřípadě 10 let, jde-li o takové zaměstnání v uranových dolech), které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku alespoň 55 let.

[2] Žalobce podal proti oběma rozhodnutím námitky, které žalovaná rozhodnutím ze dne 22. 4. 2024, č. j. RN-X, zamítla. Ve věci rozhodovala potřetí, neboť obě její předchozí rozhodnutí zrušil Krajský soud v Ostravě (dále jen „krajský soud“) a žalovaná neuspěla ani v navazujícím kasačním řízení. V nyní napadeném rozhodnutí žalovaná konstatovala, že důchodový věk žalobce činí 58 let, a žalobce jej dosáhl X. Nečiní 55 let a 6 měsíců ve smyslu nařízení vlády č. 363/2009 Sb., neboť žalobce nedosáhl odpracovaných 3 300 směn v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí. Odpracoval tam pouze 1 894 dnů zaměstnání, což odpovídá odpracovaným 1 137 směnám ($1894 \times 0,6$). Žalobci nebylo možno započít jako dobu pojištění dobu, po kterou byl veden v evidenci uchazečů o zaměstnání u Úřadu práce (od 8. 2. 2010 do 28. 2. 2017), neboť pro účely stanovení procentní výměry důchodu se nepřihlíží k náhradním dobám pojištění získaným po vzniku nároku na starobní důchod.

[3] Proti rozhodnutí žalované podal žalobce žalobu, které krajský soud vyhověl a napadené rozhodnutí žalované zrušil v záhlaví uvedeným rozsudkem. Podle krajského soudu shromáždila žalovaná dostatek podkladů k určení náplně práce na pozici (samostatného) důlního měřiče, kterou žalobce zastával v letech 1979–1992. Z provedeného dokazování a sdělení samotného žalobce lze pak dojít k přibližnému poměru práce

v podzemí ku práci na povrchu 3:2. Obdobný poměr uvádí i žalovaná na základě znaleckého posudku, z něž vycházel Nejvyšší správní soud ve věci sp. zn. 4 Ads 126/2016 a Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1015/13. Při posouzení zjištěného skutkového stavu však žalovaná východiska vytyčená touto judikaturou nerespektovala. Podle nich totiž není rozhodujícím kritériem slovní vymezení jednotlivých okruhů zaměstnání v předpisech ani to, zda jde o profesi odbornou či technicko-hospodářskou, ale pouze to, zda zaměstnání bylo vykonáváno soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovišti v podzemí hlubinného dolu. Krajský soud připomněl, že k těmto východiskům se přihlásil Nejvyšší správní soud i v případě žalobce. Rozhodný je tak skutečný stav v otázce náplně práce. Náplň práce důlního měřiče se přitom může lišit v závislosti na konkrétním dolu či provozu a nemusí vždy zahrnovat práci v podzemí. V případě žalobce se však pracovní náplň shodovala s případy, které citovaná judikatura hodnotila jako odpovídající podmínce výkonu soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. Na tom nic nemění obecné vyjádření OKD, a. s. k pozici důlního měřiče ani úvaha žalované o nedostatečném naplnění expozice prachem u žalobce. Krajský soud uzavřel, že zaměstnání žalobce v letech 1979–1992 odpovídalo pracovní kategorii I.AA podle bodu 3 přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. a § 14 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.

[4] Žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) podala proti rozsudku krajského soudu obsáhlou kasační stížnost, v níž rovněž navrhla, aby jí Nejvyšší správní soud přiznal odkladný účinek podle § 107 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Podle stěžovatelky by výkonem rozsudku krajského soudu došlo k uznání nároku žalobce na snížení důchodového věku na 55 let i jeho nároku na doplatek za zvýšení procentní výměry starobního důchodu od požadovaného data přiznání důchodu, tj. od 1. 3. 2017. Tuto hrozící újmu přitom nelze poměřovat s ohledem na celkový objem státního rozpočtu, neboť by to reálně stěžovatelku vylučovalo z možnosti dosáhnout odkladného účinku. Je proto třeba zohlednit, že zpětné přiznání starobního důchodu by představovalo nezanedbatelnou částku, bylo by nevratné a jedná se o řešení mimořádně komplikované otázky. K tomu poukázala na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 7. 2015, č. j. 10 Ads 99/2014-58, č. 3270/2015 Sb. NSS, a na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 11. 2018, č. j. 6 Ads 316/2018-28, kterým bylo jejímu návrhu na přiznání odkladného účinku vyhověno, přestože v něm nevyčíslila přesnou výši doplatku. V případě zamítnutí jejího návrhu žádá o vrácení správního spisu pro účely přepočtu starobního důchodu žalobce.

[5] Žalobce se ke kasační stížnosti ani k návrhu na přiznání odkladného účinku nevyjádřil.

[6] Podle § 107 s. ř. s. kasační stížnost nemá odkladný účinek; Nejvyšší správní soud jej však může na návrh stěžovatele přiznat. Ustanovení § 73 odst. 2 až 5 se užije přiměřeně. Soud podle § 73 odst. 2 s. ř. s. na návrh žalobce po vyjádření žalovaného usnesením přizná žalobě odkladný účinek, jsou-li splněny tři podmínky: (1) výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí, jehož se návrh týká, musí pro stěžovatele znamenat újmu, (2) újma musí být pro stěžovatele nepoměrně větší, než jaká přiznáním odkladného účinku může vzniknout jiným osobám, a (3) přiznání odkladného účinku nesmí být v rozporu s důležitým veřejným zájmem.

pokračování

[7] Institut odkladného účinku je primárně spjat s žalobou jakožto nástrojem ochrany veřejných subjektivních práv adresáta veřejnoprávního působení. Odkladný účinek přiznávaný žalobě má proto ochránit tohoto adresáta veřejné správy před případnými neodstranitelnými negativními následky aktu veřejné správy. Přiznáním legitimace podat kasační stížnost orgánu moci výkonné se spíše vyjadřuje zájem na efektivitě působení objektivního práva a jednotě a zákonnosti rozhodování krajských soudů ve správním soudnictví. Z tohoto hlediska je nutno nazírat i na odkladný účinek kasační stížnosti správního orgánu (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 7. 2009, č. j. 6 Ads 87/2009-49, nebo ze dne 30. 6. 2015, č. j. 5 Ads 118/2015-18).

[8] V usnesení ze dne 24. 4. 2007, č. j. 2 Ans 3/2006-49, publ. pod č. 1255/2007 Sb. NSS, k tomu rozšířený senát Nejvyššího správního soudu uvedl: „*S ohledem na postavení správního orgánu v systému veřejné správy bude přiznání odkladného účinku kasační stížnosti k jeho žádosti vyhrazeno zpravidla ojedinělým případům, které zákon opisuje slovy o nenahraditelné újmě.*“ V citovaném rozhodnutí rozšířený senát příkladmo zmiňuje jako relevantní situaci pro přiznání odkladného účinku případy vrácení řidičského oprávnění duševně choré osobě, vystavení zbrojního průkazu nebezpečnému recidivistovi či udělení povolení k obchodu s vojenským materiálem zločinnému podniku.

[9] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že v posuzované věci o tuto výjimečnou situaci nejde a že podmínky pro přiznání odkladného účinku kasační stížnosti nejsou splněny.

[10] Stěžovatelka poukazuje především na to, že by hypoteticky případný zrušující rozsudek kasačního soudu neměl v části již vyplacených dávek *de facto* žádné důsledky, neboť dle § 56 odst. 1 písm. c) ZDP platí, že *zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen ve vyšší částce, než v jaké náleží, nebo byl přiznán nebo se vyplácí neprávem, důchod se sníží nebo odejme nebo jeho výplata se zastaví, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplacen.* Účinky odejmutí nebo snížení důchodu tak působí pouze *pro futuro*, nikoliv zpětně. Současně by nebylo možné požadovat vrácení již vyplacených částek, neboť podle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky jen tehdy, byl-li důchod vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel.

[11] Jak však konstatoval rozšířený senát v usnesení č. j. 10 Ads 99/2014-58 citovaném stěžovatelkou: „*Na žalovaného musí být z hlediska tvrzené újmy, její intenzity a jejího osvědčení kladeny stejné nároky jako na žalobce. Újmou žalovaného proto nebude obrožení jakéhokoliv veřejného zájmu, resp. veřejného zájmu v širším slova smyslu, tj. např. zájmu na obecném výběru daní, na jednotném postupu správních orgánů či na procesně hladkém průběhu řízení. Obrožení veřejného zájmu nemůže zpravidla představovat ani přiznání a vyplacení určité částky důchodu. Náklady důchodového pojištění jsou součástí nákladů státního rozpočtu; s ohledem na jeho rozsah a obsah je i případné vyplacení neprávem přiznané dávky újmou spíše zanedbatelnou*“ (zdůrazněno soudem). Přiznání a vyplacení určité částky důchodu (včetně doplatku důchodu) tedy zásadně nepředstavuje (samo o sobě) újmu takové intenzity,

kteřá by odůvodňovala přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. Užití výrazu „zpravidla“ ve věci usnesení č. j. 10 Ads 99/2014-58 předznamenává, že nelze vyloučit existenci odchylek; ty však mohou mít podobu jen zcela výjimečných a ojedinělých situací. Jinými slovy, k tvrzené újmě v podobě nezvratného vyplacení důchodu a s tím spojeného rizika, že rozhodnutí o kasační stížnosti nebude mít v části již vyplacených dávek *de facto* žádné důsledky, by musela přistoupit ještě další, výjimečná a závažná okolnost, na jejímž základě by soud dospěl k závěru, že zde existuje potenciální ohrožení veřejného zájmu v míře opodstatňující přiznání odkladného účinku.

[12] Mimo údajnou komplikovanost projednávané věci však stěžovatelka netvrdila ani neosvědčila, že by vedle nezvratného vyplacení jednotlivých splátek důchodu a doplatku důchodu (které navíc ani nevyčísli) existovala další výjimečná okolnost ve výše uvedeném smyslu, jejíž intenzita by Nejvyšší správní soud mohla vést k závěru o splnění podmínek pro přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

[13] Co se týče jejího tvrzení o údajné právně i skutkově složitosti celé věci, tak v této části stěžovatelka nekonkretizovala, v čem tuto složitost spatřuje. K tomu lze připomenout, že pokud stěžovatel svůj návrh na přiznání odkladného účinku opře pouze o obecná tvrzení bez jakékoliv konkretizace újmy, která mu údajně hrozí, není úkolem soudu, aby tyto důvody sám vyhledával za stěžovatele (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 9. 2013, č. j. 5 As 61/2013-38). Z odůvodnění napadeného rozsudku a geneze kauzy navíc vyplývá, že se nejedná o situaci, v níž by stěžovatelka měla před sebou komplikovanou a dosud judikatorně neřešenou právní otázku. Jde spíše o její nesouhlas se závěry judikatury, kterou krajský soud v napadeném rozsudku citoval, její závěry si osvojil a při posouzení věci z nich vycházel, neboť se podle něj týkala situace skutkově velmi podobné až identické s nyní posuzovanou věcí.

[14] Stěžovatelce lze dát za pravdu v tom, že nepřiznáním odkladného účinku může být do určité míry limitována náprava eventuálně nezákonného rozhodnutí krajského soudu. Případné rozhodnutí o zrušení rozhodnutí krajského soudu totiž ve svém důsledku skutečně může působit pouze *pro futuro* a může mít *de facto* částečně jen akademické účinky. Ve světle výše uvedených argumentů se však bez dalšího nejedná o natolik závažný důsledek okamžitého výkonu soudního rozhodnutí, jenž by byl nepoměrně větší újmou ve smyslu § 73 odst. 2 s. ř. s. Podstatné je, že přezkum rozhodnutí krajského soudu na základě kasační stížnosti jako mimořádného opravného prostředku je způsobilý napravit nezákonnost, resp. jiné vady rozhodnutí soudu. Nadto by měl závazný právní názor vyslovený Nejvyšším správním soudem ve věci samé *pro futuro* zajistit jednotu a zákonnost rozhodování ve správním soudnictví, což činí ve smyslu § 12 odst. 1 s. ř. s. Nejvyšší správní soud právě tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech proti pravomocným rozhodnutím krajských soudů.

[15] K poukazu na usnesení č. j. 6 Ads 316/2018 - 28 lze uvést, že toto usnesení řešilo odkladný účinek ve velmi komplikované situaci, v níž krajský soud přiznal žalobkyni doplatek vdovského důchodu za období značně delší, než jak původně rozhodla žalovaná. Nejvyšší správní soud vzal v citovaném usnesení v úvahu negativní důsledky rozhodnutí krajského soudu pro žalobkyni, tedy to, že krajský soud rozhodnutí žalované zrušil. V této výjimečné věci přiznal kasační stížnosti žalované odkladný účinek, neboť zohlednil, že zůstane v platnosti rozhodnutí, které žalobkyni přiznalo vyšší vdovský důchod

pokračování

s nárokem na určitý doplatek (byť za kratší období) a že se žalobkyně neocitne bez prostředků. Jedná se tedy o kvalitativně odlišnou situaci než jaká nastala v nyní posuzované věci (srov. usnesení ze dne 13. 2. 2019, č. j. 6 Ads 1/2019 - 29, ze dne 19. 6. 2024, č. j. 7 Ads 74/2024 - 35, ze dne 13. 2. 2025, č. j. 1 Ads 333/2024 - 37, či ze dne 15. 4. 2025, č. j. 2 Ads 68/2025 - 27).

[16] Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud zamítl návrh stěžovatelky na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. Z tohoto rozhodnutí nelze v žádném případě dovozovat jakékoli závěry ohledně toho, jak bude o kasační stížnosti rozhodnuto ve věci samé (viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 10. 2005, č. j. 8 As 26/2005 - 76).

[17] Závěrem Nejvyšší správní soud konstatuje, že s ohledem na charakter a délku trvání sporu (žalobce podal žádost o zvýšení starobního důchodu již v roce 2018, rozhodnutí stěžovatelky bylo třikrát zrušeno), dospěl k závěru, že jsou v tomto případě dány důvody pro přednostní projednání (§ 56 odst. 1 in fine s. ř. s.). Současně již byly provedeny všechny přípravné úkony a je rozhodnuto o procesních otázkách, projednání věci tak nic nebrání. Z tohoto důvodu není vhodné prodlužovat projednání věci vrácením správního spisu stěžovatelce pro účely přepočtu doplatku starobního důchodu a tento jí bude vrácen bezodkladně po skončení řízení před Nejvyšším správním soudem.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. září 2025

Mgr. Lenka Krupičková
předsedkyně senátu